

CSORBA JÁNOS

*SOTE Pszichiátriai Klinika
Gyermek- és Serdülõpszichiátriai
Szakrendelés
Budapest*

DINYA ELEK

*SOTE Számítástechikai Intézet
Budapest*

TANULMÁNYI EREDMÉNY, DISZFUNKCIONÁLIS ATTITÜDÖK ÉS SZEMÉLYISÉGDIMENZIÓK SZAKKÖZÉPISKOLÁS LEÁNYTANULÓKNÁL

Széleskörű irodalom foglalkozik a gyermekek testi és pszichés megbetegedéseinek és a tanulási teljesítmény romlásának (kezelés vagy tréning-program esetén a tanulmányi eredmény javulásának) összefüggéseivel. SPIVACK és MARCUS (1987) tizenöt éves követés alapján a gyenge iskolai jegyeket és az elégtelen problémamegoldó („coping”) mechanizmusokat említik legfontosabb jóstényezőként a későbbi mentális problémák szempontjából. GISPERT (1982) szuicid kísérletet elkövetett serdülőt vizsgálva, a minta több mint felénél talált gyenge iskolai előmenetelt, egy másik tanulmányban az öngyilkossági rizikófaktorok között említi az iskolai sikertelenséget (GISPERT és mts., 1985, 1987). Az öngyilkos magatartás és a rossz iskolai teljesítmény között más kutatók is találtak összefüggést (RAZIN és mts., 1991). A pszichoszomatikus betegségben szenvedő (TAMMINEN és mts., 1991), valamint a depressziós serdülők között nagyobb arányú a gyengén tanulók aránya (CADMAN, 1987; KOVÁCS, GOLDSTON, 1991). A disszocialitás és a gyenge tanulás között a kapcsolat ismert és egyértelmű (OFFORD POUHINSKY, 1981; TREMBLAY és mts., 1992). A tanulási teljesítményt speciális személyiségfaktorok segíthetik, például pozitív tényezők (KOZÉKI, 1979), viszont kedvezőtlen személyiségfaktorok, így a fokozott figyelemeltéríthetőség (STOFF, BACON, WHITE, 1989), egyes temperamentumjegyek (DWORKIN, 1989)

és bizonyos kedvezőtlen stresszvédő mechanizmusok (FONTANA, DOVIDIO, 1984) hátráltatják. Globális személyiségdimenziók közül SAVAGE (1966) szerint gyermekeknél pozitív a korreláció extroverzió és tanulási teljesítmény között. FERNEAUX viszont (1957, id. EYSENCK, KÁLMÁNCHÉY, KOZÉKI, 1983) egyetemistáknál fordított összefüggést talált: az introverzió mutatott pozitív összefüggést a tanulmányi eredménnyel. KÁLMÁNCHÉY és KOZÉKI (1983) vizsgálata szerint a tanulmányi eredmény az eysencki Neuroticizmus (N) és Pszichoticizmus (P) skálával negatív, míg az Extroverzióval (E) gyengén pozitív kapcsolatban van. Más kutatóknál a személyiségdimenziók kapcsolata a tanulással nem egyértelmű. KÜRTINÉ (1982) kisgyermekeknél a Pszichoticizmus, HAJNAL és VÁCZI (1982) a Neuroticizmus szignifikáns negatív kapcsolatát hangsúlyozzák a tanulással. Utóbbiak egyéb faktor, például az Extroverzió szerepét csak specifikusabb tényezők — (például rigiditás-dimenzió) — függvényében tudták megerősíteni. Magunk (CSORBA, RATKÓCZY, 1987) a tanulmányi eredmény és az eysencki személyiségdimenziók között gimnazistáknál kapcsolatot nem találtunk. BENSON (1989) egyetemistáknál egyértelmű összefüggést igazolt a gyenge tanulmányi eredmény, bukás, kimaradás és a Freiburgi Személyiséginventárral, valamint a Brengelmann-kérdőívvel felmért kifejezettebb neuroticizmus, valamint a Taylor-kérdőívvel mért emelkedett szorongásszint között.

A diszfunkcionális attitűdök, mint több szerző kimutatja, a kognitív disztorziók révén befolyásolják a hangulatot egészséges és beteg populációnál (SILVERMAN és mts., 1984; GILES, ETZEL, BIGGS, 1989; ZETTLE, RAINS, 1989; WIERBICKI, REXFORD, 1989). Hatnak ezenkívül az érzékelt stresszek minősítésére mind felnőtteknél, mind serdülőknél (DEAL, WILLIAMS, 1988), és befolyásolhatnak bizonyos affektusdiszkontroll állapotokat is, például a bulimiát (GOEBEL, SPALTHOFF, 1989). KOPP (1990) hat diszfunkcionális attitűdnél talált jelentős különbséget differenciáltan pánikbetegeknél, generalizáltan szorongóknál, valamint kontrollszemélyek között. Tudomásunk szerint a diszfunkcionális attitűdök hatását gyermekek és serdülők tanulási teljesítményére még nem vizsgálták.

Kiterjedt irodalma van a szülővel kialakított kapcsolat zavarai és a gyermek vagy serdülő tanulmányi gyengesége között (például STEINBERG és mts., 1989). Legutóbb LAMBORN és munkatársai foglalták össze a különféle szülői nevelési stílus sokoldalú hatásait a tanulmányi attitűdre (1991), ENTWISTLE és KOZÉKI (1985) összehasonlító vizsgálatban úgy találták, hogy a „neveléslelektani motiváló faktorokon belül” a családi légkör melegsége pozitívan hat a tanulásra. Magunk (id. m.) a ne-

gatív családi érzelmi milió, a magatartászavar és a gyenge tanulmányi előmenetel összefüggéseit bizonyítottuk.

Bemutatandó vizsgálatunkban arra kerestünk választ, vajon a személyiségdimenziók és a diszfunkcionális attitűdök hatnak-e, illetve milyen irányban és formában a tanulmányi eredményre. Kiegészítő változóként elemeztük a szülőkkal kialakított kapcsolatot és a neurotikus panaszokat.

Feltételezzük, hogy a jó és rossz tanulók eseteiben szignifikáns különbség lehet a szülővel kialakított kapcsolat és a személyiségdimenziók aránya között, mégpedig olyan módon, hogy a rossz és közepes átlagúak negatívabban minősítik kapcsolatukat szüleikkel, továbbá bizonyos személyiségdimenziók, melyek túlsúly feltehetően kedvezőtlen a tanulmányi eredményre (is) — például Pszichoticizmus, Neuroticizmus — magasabb átlaggal szerepelnek a gyengébben tanulók között. Ezzel szemben egyes, a teljesítménnyel összefüggő attitűdök (teljesítményorientáció, perfekcionizmus) súlya jobban érvényesül a jó tanulók csoportjában.

Feltételezzük továbbá, hogy más attitűdök és személyiségdimenziók jutnak szerephez, ha a gyermek vagy serdülő apjánál vagy anyjánál nevelkedik. Végül lehetségesnek tartottuk, hogy a diszfunkcionális attitűdök, ezen belül éppen a „jótanuláshoz szükségesek”, szerepet játszanak az ideges panaszok (neurotikus panaszterheltség) kialakításában.

MÓDSZER

A vizsgálatban egészséges szakközépiskolás, 14—18 éves lányok vettek részt, összesen 369 fő, akik két budapesti, szakmai profilban különböző szakközépiskola életkori arányban kiegyensúlyozott (mindegyik átlagos eredményű évfolyamból egyenlő arányban választott) tanulói. Az osztályok kijelölésében nem érvényesült sajátos szempont. A feldolgozásban 250 tanuló adatai hiánytalanok voltak, ebből 124 jeles és jó tanuló, 32 elégséges és bukott diák, a többiek közepesek. A tanulók egy iskolai óra keretében, tanári felügyelet mellett töltötték ki a SOTE Pszichiátriai Klinikán kidolgozott „Szocializációs és Distress kérdőívet”. Ez az önkitöltő teszt normál és klinikai serdülő minták gyors mentálhyiénés szűrésére egyaránt alkalmas. A kérdőív struktúráját és megbízhatósági adatait (CSORBA, HUSZÁR, 1991, 1993) máshol közzeltük. Az 1988-ban végzett epidemiológiai felmérés adataiból jelen feldolgozáshoz a következő két kérdést használtuk fel:

1. (13)¹ globális szülőkapcsolat (4-fokozatú skála [kitűnő—rossz]),
2. (18) utolsó tanulmányi átlag (5-fokozatú skála [jeles—bukás]),

3—13. 11 (7+4) változóban a diszfunkcionális attitűdöket és globális személyiségdimenziókat mértük fel, mégpedig a következő tesztekkel:

Diszfunkcionális Attitűd skála (WEISSMAN, BECK, 1979; BURNS, 1980; magyar változat, KOPP, 1990) és Eysenck Személyiségi kérdőív (magyar felnőtt standard változat, EYSENCK, MATOLCSI, 1984).

A BURNS által lerövidített Diszfunkcionális Attitűd skála 7x5 karakterisztikus kérdésben tudakozódik hét alapvető személyiségi beállítottság iránt. A tesztet eddig mind külföldön, mind belföldön csak felnőtt populáción használták, serdülő csoportokon vagy tanulmányi eredmény vonzatában nem. „Gyakori használata ellenére alig közöltek még adatot kérdései érvényességéről” — állapítja meg SAHIN (1992), ezért tájékozódó validitásvizsgálatokat végeztünk. A skála 7 értékrendszert 5 attitűd-kérdésre bont le. A 7 értékfaktor a következő: külső elismerés iránti igény, szeretet-, teljesítményigény, perfekcionizmus, jogos elvárások, onnipotencia és autonómia. A skálák részletesebb leírását l. KOPP (1990). Ha az 5 kérdésenként összegzett pontszámok közül több esik a negatív tartományba, akkor hangsúlyozott (patológiás) attitűdről, illetve tendencijellegű beállítódásról van szó (lásd az eredeti kiértékelési rendszert, BURNS, 1980). A negatív pontszámok a patológiás (negatív) válasz-készséget, a pozitívak az egészséges övezetben hatékony attitűdváltozatot jelentik, ami egészségeseket is jellemez. Önmagukban ezek az attitűdök nem kórosak, csak akkor, ha meghaladják a személy kompenzációs képességeit (a dekompenzálódásnak van természetesen egy „környezeti” faktora is).

Az 1. táblázatban a 7 DAS faktor átlagértékeit és szórásait mutatjuk be egészséges szakközépiskolásoknál. Látható, hogy az átlagok a -1.5-től a +5-ig terjednek. Ezek közül a „külső elismerés iránti igény” és az „omnipotencia” magasan a pozitív tartományba esnek (4.89, 3.11). Nem valószínű, hogy a skála tartalmi kódolásait a magyar pontozók másképpen végezték, mint a külföldiek. Inkább specifikusan serdülőkorra jellemző vonások okozhatják (környezeti elvárásokkal szemben kihegyezett szükség-

1 Zárójelben a kérdőívben szereplő kérdésszám.

letek, infantilis mindenhatósági attitűdök stb.) a nagy mennyiségi kilengéseket. Medikusoknál végzett felmérés alapján is kiugró pozitív tartományban van a jogos elvárásokkal szembeni igény (KOPP, 1993). A normálmintán a DAS-faktorok interkorrelációi mindenhol kellően alacsonyak voltak (0.27 alatt). Külső validitást nézve klinikailag kezelt neurotikus serdülőknél (30 fő, 300—318 Betegségek Nemzetközi Osztályozása kód) a DAS faktorok interkorrelációi hat faktornál mindenhol erősek voltak (0.9 felett, 0.1%-os szignifikancia), a 7. faktor interkorrelációi (autonómia) 5%-os erősségen alakultak. A teszt kérdéseinek — teljes mintán talált — intraclass korrelációja a megkívánt 0.7 felett volt.

Az Eysenck Személyiségkérdőív, EPQ felnőtt magyar változat nem igényel bemutatást. Személyiségdimenziói: extroverzió (E), neuroticizmus (N, szociális introverzió, panaszkézség), pszichoticizmus (P, nonkonform magatartás) skálák és a „hazugság” (L, „készség szociálisan megkívánt válasz adására”) validitásskála. Az EYSENCK, KOZÉKI és KÁLMÁN-CHEY által standardizált gyermekváltozat (1981) kérdései túlzottan a kisgyermekkorra szabottak, ezért más kutatókhoz hasonlóan (CLAYER, CAMPBELL, ROSS, 1984) serdülőknél a felnőttváltozat mellett döntötünk.

A neurotikus „ideges” tünetek indexeként a Magyarországon széles körben használt és validált Juhász Neurózis pontozó skálát használtuk (JUHÁSZ, KOPP, VEÉR, 1978; KOPP, SKRABSKI, 1988).

A matematikai statisztikai műveleteket (t-próba, varianciaanalízis, regresszióvizsgálatok), BMDP-programcsomag keretében a SOTE Számítástechnikai Intézete végezte.

1. táblázat

Diszfunkcionális attitűdök a teljes (n= 369) mintán

	Mean	SD
1. Külső elismerés	-0.084	3.188
2. Szeretet	1.288	3.259
3. Teljesítmény	-1.564	3.851
4. Perfeccionizmus	0.792	3.223
5. Jogos elvárások	4.896	3.501
6. Omnipotencia	3.116	3.273
7. Autonómia	1.160	3.823

EREDMÉNYEK

A 2. táblázatból kitűnik, hogy — a várakozásnak megfelelően — a rossz tanulók viszonya szüleivel szignifikánsan rosszabb. A kóros attitűdök vonatkozásában mind a pozitív változatok mértékében (pozitív átlagok), mind a kedvezőtlen irányú személyiségi beállítódásokban a két csoport átlagai különböznek, de ez csak az autonómia iránti igénynél éri el a szignifikáns szintet; mégpedig a rossz tanulók önállósága, illetve erre vonatkozó igényük jelentősen nagyobb. Varianciaanalízissel kontrollálva a tovább bontott (jeles, jó, közepes, elégséges, bukott) csoportok eltéréseit, egyedül a perfekcionizmusban találtunk különbséget — a várakozásnak megfelelően a jó tanulók javára. A rossz tanulók jobban függenek mások jóváhagyásától (külső elismerés), szeretetigényük nagyobb, ugyanakkor úgy érzik, sokat teljesítenek — bár ez nem mutatkozik meg a tanulásban, vagy nem produktívak. A jó tanulók inkább perfekcionistaik, jogukat, igazságukat jobban igényelik, jobban tisztelik mások függetlenségét és a kölcsönösséget, mint a rossz tanuló csoport. Mindez egy kivétellel csak az átlagok alapján állapítható meg.

A személyiségdimenziók közül a gyenge tanulók neuroticizmusa szignifikánsan magasabb, mint a jó tanulóké. Érdekes módon a pszichoticizmus (nonkonformitás) pontszámában — várakozásunkkal ellentétben — nincs különbség köztük.

2. táblázat

A jó- (I. n= 165) és a rossztanuló-csoport (II. n= 32) különbségei az egyes tételekben*

	I. (mean, SD)		II. (mean, SD)		p
szülőkapcsolat	1.75	0.60	2.13	0.63	.00
külső elismerés	-0.19	3.06	-0.59	3.49	n.s.
szeretet	1.25	3.34	1.59	3.33	n.s.
teljesítmény	-1.53	3.90	-2.65	3.76	n.s.
perfekcionizmus**	1.02	3.14	0.50	3.50	n.s.
jogos elvárások	4.94	3.37	4.21	4.07	n.s.
omnipotencia	3.03	3.28	2.31	4.26	n.s.
autonómia	0.80	3.82	2.50	4.15	.02
EPQ E	13.37	3.95	13.87	4.40	n.s.
N	9.70	4.70	13.43	4.67	.00
L	10.47	4.03	9.93	3.50	n.s.
P	2.39	1.73	2.21	1.56	n.s.

* t-próba, ** ANOVA F-próba: $p = .03$

Az egész mintára és a (létszámban második legnagyobb) jótanuló-mintán elvégzett regresszióvizsgálatok alapján egyértelműen igazolódik (3. táblázat) a szülőhöz fűződő kapcsolat befolyásoló hatása a tanulmányi eredményre. A pozitív koefficiens iránya azt mutatja, hogy a rossz szülőkapcsolat hat a rossz tanulmányi eredményre. Ez a kapcsolat — érthetően — gyengébben kifejezett a jó tanulóknál, de azért szignifikáns marad. Érdekes módon a rossztanuló-alcsoporton elvégzett regresszió egy szignifikáns változót sem mutatott ki a tanulmányi eredményre nézve. A közepes tanulók csoportjában pedig a változóink nagy része kiesett a regressziós eljárásból. Így a tanulmányi eredményre vonatkozó korrelátumokat csak a jótanulói csoporton tudunk vizsgálni. A perfekcionizmus az összes almintán szignifikáns korrelátumként mutatkozott.¹ Figyelemre méltó a szeretet iránti igény lényeges szerepe a teljes csoportnál, ami a jó tanulóknál nem jelentős (kisebb dependenciaigény); viszont a várakozásnak megfelelően náluk előtérbe kerül a fokozott teljesítményigény. A teljesítményorientáció és a perfekcionizmus valószínűleg a jó tanulók stabil személyiségjege.

Megkíséreltük kimutatni, vajon a változók szerepére befolyásoló hatással van-e az, hogy melyik szülőnél nevelkedik a serdülő, azaz a szülőfigura eredményez-e különbséget a releváns attitűdökben és a személyiségdimenziókban. Értelmezhető, szignifikáns regressziót az anya nevelte mintában nem, csak az apai jótanuló-mintában találtunk. Az utóbbiban a már kimutatott, a jó tanulókat jellemző beállítódásokhoz a „külső elismerés iránti igény” attitűdje csatlakozik és a perfekcionizmus még magasabb szignifikanciával mutatkozik meg. Ennek alapján e két utóbbi attitűd kialakításában az apai hatás szerepe feltételezhető. A teljes mintához képest nincs lényeges különbség a felépítő változóknál, ezért nem valószínű — legalábbis vizsgálatunk alapján —, hogy a nevelőfigura differenciáló szerepet játszik a tanulást érintő személyiségjegyek és attitűdök érvényre juttatásában.

Az eysencki dimenziók közül a tanulmányi eredményt felépítő változók közül a Neuroticizmus gyengén szignifikáns szerepe igazolódik a teljes mintán: a rossz tanulmányi eredmény irányában hat. A Pszichoticizmus feltételezett (negatív) befolyásoló hatását a tanulásra sem az egész populáción, sem a közepes és rossz tanulóknál elvégzett szeparált regresszióval nem sikerült bizonyítani. Az apa nevelte jótanuló-almintán kifejezett ten-

1 A negatív korrelátum (összefüggés) az attitűdskálánál a kétpólusú pontozóspektrum miatt a patológiás variáns irányába tereli az interpretációt, jóllehet szem előtt kell tartanunk, hogy az első és harmadik attitűd kivételével az átlagok alapján a megfelelő beállítódás normáldimenziójában vagyunk, illetve ennek gyengüléséről van szó.

dencia mutatkozik a szociálisan megkívánt válaszadásra, illetve a disszimulációra, a kevésbé őszinte válaszokra, mely összefüggésben lehet az apai autoritás esetleges represszív hatásával a jótanuló, perfekcionista lányokra.

Az a megfigyelés, hogy bizonyos, a tanulás szempontjából kedvező személyiségjegyek sokszor azonosak a neurotikus panaszterheltségben szerepet játszó korrelátumokkal, arra mutathat, hogy a fokozott iskolai megfelelésért számos serdülő neurotikus attitűdök kifejlésztésével „fizet”. Ez a tény a tanári és iskolapszichológiai tapasztalatok fényében plauzibilis, ismert jelenség. Feltételezésünk igazolására a neurotikus panaszpontoszámra mint függő változóra nézve is végeztünk regresszióvizsgálatot a már használt független változókkal. A 4. táblázatban látható, hogy a fokozott külső elismerés iránti igény, az egyéni igazság- és jogkeresés, valamint a fokozott perfekcionizmus mint „patogén” attitűdök lepleződnek le. Az ellentétes kapcsolat a teljesítménnyel (pozitív koefficiens: gyengébb teljesít-

3. táblázat

Tanulmányi eredmény és személyiségdimenziók+

	egész minta (n= 250)+ st. regr. coeff.	jó tanulók (n= 124)++	
1. Globális kapcsolat a szülővel	0.24***	0.17*	
2. DAS# FAKTOROK			
külső elismerés	-0.03		-0.35~
szeretet	-0.11**		
teljesítmény	0.06	-0.16*	
perfekcionizmus	-0.15***	-0.14~	-0.41***\$
jogos elvárások	-0.04		
omnipotencia	0.00		
autonómia	0.02		
3. EPQ FAKTOROK			
E	0.01		
N	0.11~		
L	-0.01		0.70***\$
P	-0.00		

+ lineáris regresszió, a regr. szignifikanciája $p= 0.01$

++ a regr. szignifikanciája $p= 0.03$

~ $p= 0.07$; @ $p= 0.06$; * $p= 0.05$; ** $p= 0.03$; *** $p= 0.000$

(Diszfunkcionális Attitűd Skála)

\$ (csak az apa nevelte (n=35) jótanuló-mintában)

ményigény) szintén látható, ami összhangban lehet a panasztelítettség és a teljesítés ismerten rossz viszonyával. Esetünkben viszont érdekes — illetve várakozásunkkal ellentétes —, mert itt a perfekcionizmus-korrelátumhoz „hasonló viselkedésre” számítunk. A személyiségdimenziók közül a várakozásnak megfelelően a Neuroticizmus súlya a legnagyobb, ugyanakkor a Pszichoticizmus jelentős szerepe jól mutatja a két skála kapcsolatát serdülő populációnál. Az Extroverzió markáns negatív korrelátumként az ideges panaszképződés ellen hat és a Neuroticizmust ellenpontozza (annak tükörképe, hiszen az N skála nagyrészt introverziót mér).

4. táblázat

Diszfunkcionális attitűdök és személyiségdimenziók a neurotikus panaszterheltség felépítésében (Lineáris regresszió, függő változó: Juhász-skála összpontszám, a regresszió 0.001 szinten szignifikáns.)

	std. regr. coeff.
külső elismerés	-0.11****
szeretet	0.01
teljesítmény	0.09***
perfekcionizmus	-0.07*
jogos elvárások	-0.08**
omnipotencia	0.06
autonómia	0.04
EPQ E	-0.11****
N	0.46*****
L	-0.03
P	0.17*****

*p= .09; **p= .06; ***p= .03; ****p= .01; *****p= .001

KÖVETKEZTETÉSEK ÉS ÖSSZEFOGLALÁS

Egészséges szakközépiskolás serdülőkön vizsgáltuk a tanulmányi eredmény kapcsolatát diszfunkcionális attitűdökkel és az eysencki személyiségdimenziókkal. A jó és rossz tanulók között feltételezéseinkhez képest kevesebb attitűdben találtunk különbséget: a jó tanulók erősebben perfekcionista, a rossz tanulók pedig az „egészséges övezetben” kifejezettebb autonómiaigénnyel rendelkeznek. A várakozásnak megfelelően az utóbbiak kapcsolata szüleikkel rosszabb, és fokozott neuroticizmust mutatnak, mint a jó tanulók. Felvethető, hogy a rossz tanulók kifejezettebb autonó-

miaigénye már jelzi a környezettel kialakított (például iskolai elvárások) gyakoribb ütközéseket, esetleg viselkedészavar „előjele”. A tanulásra a szülőkkal kialakított rossz viszonynak természetesen kedvezőtlen hatása van, ugyanígy a Neuroticizmusnak is. Az attitűdlistából a perfekcionizmus hatékony még a tanulmányi eredmény felépítésében, ehhez jó tanulóknál a teljesítményigény csatlakozik. A perfekcionizmusnak, valamint a külső elismerés iránti igénynek fokozott a szerepe az apánál nevelkedetteknél. Érdekes módon a nonkonform magatartás (P) nem kifejezettebb a rossz tanulóknál és befolyásoló szerepét a tanulmányi eredményre nem sikerült megerősítenünk. A tanulmányi eredményre vonatkozó következtetéseink az egész minta mellett elsősorban a jótanulók csoportjára vonatkoznak. A neurotikus panaszterheltség felépítésében négy diszfunkcionális attitűd szerepét mutattuk ki: ezek a külső elismerés és az egyéni jogok fokozott érvényesítése iránti igény, és a fokozott perfekcionizmus, egyidejűleg csökkent teljesítményorientációval. A személyiségfaktorok a neurotikus (mentális distressz) tünetek kialakításához a várakozásnak megfelelően járulnak hozzá (a Neuroticizmus és a Pszichoticizmus egyirányú, az Extroverzió ellentétes mozgásával).

A kézirat elfogadva: 1993. április

IRODALOM

- BENSON, K., 1989, Nyomkövetéses pszichológiai vizsgálatok tapasztalatai orvostudományi egyetemi hallgatóknál, *Felsőoktatási Szemle*, 38, 7—8.
- BURNS, D. D., 1980, *Feeling good*, The Mood therapy, Signet and Mentor, N.Y.
- CADMAN, D., 1987, Chronic illness, disability, mental and social well-being, findings of the Ontario Child Health Study, *Pediatrics*, 5, 3, 805—813.
- CSORBA J., RATKÓCZY É., 1987, Neuroticizmus, családi atmoszféra és tanulmányi teljesítmény összefüggéseinek vizsgálata gimnáziumi tanulóknál, *Ideggyógy. Szemle*, 40, 458—468.
- CSORBA J., HUSZÁR I., 1991, Szülőkapcsolat, nevelési jellemzők és társas támasz pszichés distresszben szenvedő serdülő lányoknál, *Pszichológia*, 11, 4, 553—572.
- CSORBA J., HUSZÁR I., 1993, Érzelmi és szociális izoláció háttértényezői egészséges és neurotikus serdülő lányoknál, *Pszichológia*, 13, 1, 115—130.
- DEAL, S. L., WILLIAMS, J. E., 1988, Cognitive distortions as mediators between life stress and depression in adolescents, *Adolescence*, 23, 90, 477—490.
- DWORKIN, P. H., 1989, Temperamental dysfunction and school failure in childhood, *Pediatr. Rev.*, 10, 4, 301—312.

- ENTWISTLE, N. Y., KOZÉKI B., 1985, Magyar—skót összehasonlító vizsgálatok iskolai motiváció terén, *Pszichológia*, 5, 79—109.
- EYSENCK, S. B. G., G. KÁLMÁNCHÉY M., KOZÉKI B., 1981, Magyar és angol iskoláskorú gyermekek összehasonlító vizsgálata: A Junior Eysenck Personality Inventory magyar változata, *Pszichológia*, 2, 213—241.
- EYSENCK, S. B., MATOLCSI A., 1984, The hungarian version of the EPQ, *Pszichológia*, 4, 2, 231—240.
- FERNEAUX, 1957, id. G. KÁLMÁNCHÉY és KOZÉKI, 1983. Lásd ott.
- FONTANA, A., DOVIDIO, J. F., 1984, The relationship between stressful life events and school related performances of type A and type B adolescents, *J. Human Stress*, *Spring*, 10, 1, 50—55.
- GILES, D. E., ETZEL, B. A., BIGGS, M. M., 1989, Long term effect of unipolar depression on cognitions, *Cogn. Psych. V—VI.*, 30, 3, 225—230.
- GISPERT, M., WHEELER, K., MARSH L., DAVIS, M. S., 1985, Suicidal adolescents: factors in evaluation, *Adolescence*, 20, 80, 753—762.
- GISPERT, M., DAVIS, M. S., MARSH, L., WHEELER, K., 1987, Predictive factors in repeated suicide attempts by adolescents, *Hosp. Comm. Psych.*, 38, 4, 390—393.
- GOEBEL, M., SPALTHOFF, G., 1989, Dysfunctional cognitions, attributional styles and depression in bulimia, *J. Psychosom. Res.* 33, 6, 747—752.
- HAJNAL A., VÁCZI P., 1982, Tanulmányi eredmény, intelligencia és személyiségjegyek vizsgálata gimnazistáknál, *Magyar Pszichológiai Szemle*, 39, 147—158.
- JUHÁSZ P., KOPP M., VEÉR A., 1978, Módszer a neurózis szűrővizsgálatához, *Ideggyógy. Szemle*, 31, 292—300.
- G. KÁLMÁNCHÉY M., KOZÉKI B., 1983, A személyiségdimenzió kapcsolata lakóhelyi, szociális és intellektuális jellemzőkkel gyermekeknél, *Magyar Pszichológiai Szemle*, 5, 421—435.
- KOPP M., SKRABSKI Á., 1988, *Neurózis szempontjából különösen veszélyeztetett társadalmi csoportok vizsgálata*, Px. Inform. kft., Budapest, 143—168.
- KOPP M., 1990, Generalizált szorongó betegek, pánikbetegek és kontrollszemélyek összehasonlító vizsgálata: pszichodiagnosztikai jellemzők és agyi lateralitás, *Ideggyógyászati Szemle*, 43, 457—467.
- KOPP M., 1993, személyes közlés, nem publikált TDK dolgozat.
- KOVÁCS M., GOLDSTON D., 1991, Cognitive and social development of depressed children and adolescents, *J. Am. Child and Adol., Psychiatry*, May, 30, 3, 388—392.
- KOZÉKI B., 1979, Tanulók iskolai teljesítményével kapcsolatos motívumok vizsgálata, *Magyar Pszichológiai Szemle*, 2, 129—140.
- KÜRTI Istvánné, 1982, Tanulmányi eredményesség és szocializáció, *Pszichológia*, 2, 85—90.
- LAMBORN, S. D., MOUNTS, N. S., STEINBERG, L., DORNBUSCH, S. M., 1991, Pattern of competence and adjustment among adolescents from

- authoritative, authoritarian, indulgent and neglectful families, *Child. Dev. Okt.*, 62, 5, 1049—1065.
- MATOLCSI Á., 1979, Az Eysenck f. személyiségkérdőív magyar változatának bemutatása, *Magyar Pszichológiai Szemle*, 36, 161—170.
- OFFORD, D., POUISHINSKY, M., 1981, School performance, IQ and female delinquency, *Int. J. Soc. Psych.*, 27, 1, 132—144.
- RAZIN, A. M., O'DOWD, M. A., RODRIGUEZ, I., NATHAN, A., GOLDFIELD, A., MARTIN, L., GOULET, L., SCHEFTEL, S., MERAN, P., MOSCA, J., 1991, Suicide behavior among inner-City Hispanic adolescent females, *Gen. Hosp. Psych. Jan.*, 13, 1, 45—58.
- SAHIN, N. H., SAHIN, N., 1992, How dysfunctional are the dysfunctional attitudes in another culture? *Br. J. Med. Psych.*, 65, Pt., 1, 17—26.
- SILVERMAN, J. S., SILVERMAN, J. A., EARDLEY, D. A., 1984, Do maladaptive attitudes cause depression? *Gen. Psych.*, 41, 28—30.
- SPIVACK, G., MARCUS, J., 1987, Marks and classroom adjustment as early indicators of mental health at age twenty, *Am. J. Comm. Psychol.*, 15, 1, 35—55.
- STEINBERG, L., ELMEN, J. D., MOUNTS, N. S., 1989, Authoritative parenting, psychosocial maturity and academic success among adolescents, *Child. Dev.*, 1989, 12, 6, 1424—1436.
- STOFF, E., BACON, M. C., WHITE, P. H., 1989, The effects of fatigue, distractibility and absenteeism on school achievement in children with rheumatic diseases, *Arthr. Care Res. Jun.* 2, 2, 49—53.
- TAMMINEN, T. M., BREDENBERG, P., ESCARTIN, T., KANKONEN, P., PUVRA, K., RUTANEN, M., SUOMINEN, I., LEIJALA, H., SALMELIN, R., 1991, Psychosomatic symptoms in preadolescent children, *Psychother. Psychosom.*, 56, 1, 2, 70—77.
- TREMBLAY, R. E., MASSE, B., PERRON, D., LEBLANC, M., SCHWARTZMANN, A. E., LEDINGHAM, J. E., 1992, Early disruptive behavior, poor school achievement, delinquent behavior and delinquent personality: longitudinal analyses, *J. Cons. Clin. Psych. Febr.*, 60, 1, 64—72.
- WEISSMAN, A. N., BECK, A. T., 1979, The dysfunctional attitude scale: validation study, thesis, Univ. Pennsylvania, Philadelphia.
- WIERZBICKI, M., REXFORD, L., 1989, Cognitive and behavior correlates of depression in clinical and nonclinical populations, *J. Clin. Psych.*, 45, 6, 572—577.

JÁNOS CSORBA and ELEK DINYA

**SCHOOL ACHIEVEMENT DYSFUNCTIONAL ATTITUDES
AND PERSONALITY DIMENSIONS AMONG HIGH SCHOOL
ADOLESCENT FEMALES**

Interrelationships among school achievement, dysfunctional attitudes and Eysenck' personality scales were investigated in a normal high school female adolescent sample. There were less differences as were expected between the subsamples of good and poor achievement students related to dysfunctional attitudes: good learning students were more likely to have an increased perfectionism, poor-learners had a more demand for autonomy. Poor learning girls had a worse contact with their parents and showed a higher level of Neuroticism (Eysenck) than the comparison group with good achievement. Perfectionism and achievement as personality attitude had main effects in contribution to good school learning, but perfectionism and demand for approval played an increased role at girls, who are in common household with single fathers. Psychoticism had not been proved as increased in the poor learners or as contributor to school achievement. There were 4 predictors from dysfunctional attitudes in building neurotic symptoms: increased demand for approval, for entitlement, perfectionism and decreased achievement orientation. Conclusions were drawn foremost from the investigation of the good learning subsample.